

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

г - А т 05

УХВАЛА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

Верховний Суд України на спільному засіданні Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії:

під головуванням Першого застуника
Голови Верховного Суду України
за участю заступника
Генерального прокурора України

Пилипчука П.П.
Кудрявцева В.В.

розглянув **11 листопада 2005** р. справу за клопотанням захисника
Швеця В.Д. в інтересах

ТИМОШЕНКО Юлії Володимиривни,
ТИМОШЕНКА Олександра Геннадійовича,
ТИМОШЕНКА Геннадія Опанасовича,
ШАГО Євгена Петровича,
СОКОЛЬЧЕНКО Лілії Василівни,
БОЛЮРН Антоніни Володимиривни,

заясним за поданням п'яти суддів, про перегляд у порядку виключного провадження ухвали колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 7 жовтня 2003 р. та ухвали колегії суддів судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Житомирської області від 22 березня 2004 р. щодо зазначених осіб.

Постановами Генерального прокурора України, його застуника, начальника Головного слідчого управління, а також застуника начальника управління з розслідування особливо важливих справ Генеральної прокуратури України було порушене кримінальні справи:

5 січня 2001 р. – щодо Тимошенко Ю.В. за ч. 3 ст. 14б² КК України 1960 р.;

21 лютого 2001 р. – щодо Тимошенко Ю.В. за ст. 80¹, ч. 19, ст. 80¹, ст. 86¹ КК України 1960 р.;

24 травня 2001 р. – щодо Сокольченко Л.В. за ст. 86¹, ч. 2 ст. 172 КК України 1960 р.;

1 червня 2001 р. – щодо Тимошенка Г.О., Шаго Є.П. та Болюри А.В. за ст. 86¹, ч. 2 ст. 172 КК України 1960 р.;

21 вересня 2001 р. – щодо Тимошенка О.Г. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р.;

2 листопада 2001 р. – щодо Тимошенко Ю.В. і Тимошенка О.Г. за ч. 2 ст. 369 КК України 2001 р.;

2 листопада 2001 р. – щодо Тимошенко Ю.В. за ст. 70 КК України 1960 р. та за ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р.;

2 листопада 2001 р. – щодо Тимошенко Г.О. і Шаго Є.П. за ст. 80¹, ст. 70 КК України 1960 р. та за ч. 5 ст. 191, ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р., щодо Болюри А.В. за ст. 80¹ КК України 1960 р. та за ч. 5 ст. 191, ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р.;

2 листопада 2001 р. – щодо Сокольченко Л.В. за ст. 80¹ КК України 1960 р. та за ч. 5 ст. 191, ст. 15, ч. 5 ст. 191, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р.;

2 серпня 2002 р. – щодо Тимошенко Ю.В. за ч. 2 ст. 364 КК України 2001 р.;

2 серпня 2002 р. – щодо Тимошенко Ю.В. за ч. 5 ст. 191, статтами 27 – 30, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р.;

8 січня 2003 р. – щодо Тимошенко Ю.В. за ст. 27, ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., а також – щодо Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р.;

17 січня 2003 р. – щодо Тимошенко Ю.В., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р.;

21 січня 2003 р. – щодо Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П. за ч. 5 ст. 191 КК України 2001 р.

Постановою Вишгородського районного суду Київської області від 21 березня 2003 р. відмовлено у задоволенні скарг захисників Швеця В.Д. і Говорухи В.П., в яких вони просили винесені позначені постанови скасувати, порушенні кримінальних справи закрити за відсутністю події чи складу злочину, запобіжні заходи скасувати.

Ухвалою колегії суддів апеляційного суду Київської області від 13 травня 2003 р. постанову Вишгородського районного суду від 21 березня 2003 р. та зазначені постанови органів досудового слідства про порушення кримінальних справ щодо Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П. скасовано, а провадження по цих справах закрито.

Ухвалою колегії суддів апеляційного суду Київської області у кримінальних справах від 25 червня 2003 р. було задоволено клопотання Тимошенко Ю.В. про поновлення строку на ознайомлення з протоколом судового засідання апеляційного суду по даній справі та з матеріалами справи.

Постановою судді апеляційного суду Київської області від 8 вересня 2003 р. було встановлено для Тимошенко Ю.В. та захисника Швеца В.Д. термін ознайомлення з матеріалами справи до 18 вересня 2003 р. у зв'язку з тим, що вони зволікали з ознайомленням.

Ухвалою колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 7 жовтня 2003 р. ухвалу апеляційного суду Київської області від 13 травня 2003 р. щодо Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Шаго Є.П., Болюри А.В., Тимошенка Г.О. і Сокольченко Л.В. скасовано, а справу направлено на новий апеляційний розгляд. Касаційну скаргу Тимошенко Ю.В. залишено без задоволення.

Ухвалою колегії суддів апеляційного суду Житомирської області від 22 березня 2004 р. постанова Вишгородського районного суду Київської області від 21 березня 2003 р. залишена без зміни.

У клопотанні захисник Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Тимошенка Г.О., Шаго Є.П., Сокольченко Л.І., Болюри А.В. адвокат Швець В.Д. ставить питання про скасування ухвали колегії суддів Судової палати Верховного Суду України від 7 жовтня 2003 р. та ухвали колегії суддів апеляційного суду Житомирської області від 22 березня 2004 р. із закриттям провадження у справі, посилаючись на істотні порушення норм кримінально-процесуального законодавства, які вплинули на правильність внесення судових рішень і на конституційні права його підзахисників щодо їх конституційних гарантій на оскарження в суді рішень органів досудового слідства і прокуратури. Зокрема, зазначає, що Верховний Суд України, на порушення вимог статей 387 – 388 КПК України, розглянув в одному провадженні подання і скаргу, для яких передбачено різні порядки касаційного оскарження, внесення касаційного подання і розгляду. Розглянувши касаційне подання прокурора до закінчення шестимісячного строку на подачу касаційних скарг і подань, суд порушив право інших осіб, інтересів яких стосується ця справа, на оскарження. Крім того, вказує на порушення вимог статей 32, 360, 362, 382, 398 КПК України.

Клопотання внесені на судовий розгляд спільного засідання за поданням, підписанням п'ятьма суддями Верховного Суду України.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України Філатова В.М., заступника Генерального прокурора України Кудрявцева В.В., який вважав, що клопотання не підлягає до задоволення з огляду на те, що на даний час всі кримінальні справи щодо Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болори А.В., Шаго Є.П. закриті на підставі п. 2 ст. 6 КПК України, перевіривши матеріали справи та викладені у клопотанні доводи, судді Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії Верховного Суду України вважають, що клопотання не підлягає до задоволення з таких підстав.

Чинним кримінально-процесуальним законодавством можливість оскарження до суду на досудових стадіях процесу постанови слідчого, прокурора про порушення кримінальної справи не передбачена. Такі постанови згідно з КПК України до суду оскаржуються, проте скарги на них розглядаються судом першої інстанції при попередньому розгляді справи або при розгляді її по суті (ч. 6 ст. 234, ч. 3 ст. 236 КПК України).

Суди приймають до розгляду і розглядають такі скарги на досудових стадіях процесу на підставі Рішення Конституційного Суду України від 30 січня 2003 р. № 3-рп/2003, яким положення ч. 6 ст. 234 і ч. 3 ст. 236 КПК України, що унеможливлюють розгляд судом на стадії досудового слідства скарг на постанови слідчого, прокурора стосовно приводів, підстав і порядку порушення кримінальної справи щодо певної особи, визнані такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними).

Як вбачається із мотивувальної частини Рішення, приймаючи його, Конституційний Суд України виходить з того, що постанова про порушення кримінальної справи щодо певної особи, внесена з недодержанням вимог КПК України, може породити наслідки, які виходять за межі кримінально-процесуальних відносин і завдають такої шкоди конституційним правам і свободам внаслідок несвоєчасного судового контролю, що поновити їх буде нездійсненим.

Конституційний Суд України дійшов висновку, що відкладення розгляду судом скарги на постанову про порушення кримінальної справи щодо певної особи на стадію попереднього розгляду кримінальної справи або на стадію розгляду її по суті, відстрочка судового контролю обмежують конституційне право людини на судовий захист, який є гарантією всіх прав і свобод людини і громадянині.

Таким чином Конституційний Суд України визнав, що єдиним методом розгляду зазначененої категорії скарг на досудових стадіях процесу є судовий захист особи від безпідставного порушення кримінальної справи

та повноваження порушених під час провадження у такій кримінальній справі й конституційних прав.

В той же час рішення про закриття кримінальної справи з тих підстав, що її було безпідставно порушене, відповідно до чинного законодавства на досудових стадіях процесу вправі прийняти або прокурор, або слідчий. Розглядаючи скарги на постанови про порушення кримінальної справи на досудових стадіях процесу, суд лише перевіряє наявність приводів і підстав для винесення постанов і не повинен розглядати та вирішувати засталегідь ті питання, які вирішує суд при розгляді кримінальної справи по суті; за результатами розгляду скарги, залежно від того чи були при порушенні кримінальної справи додержані вимоги статей 94, 97, 98 КПК, судя своєю мотивованою постанововою залишає скаргу без задоволення або задовольняє її та скасовує постанову про порушення кримінальної справи. Судя не вправі, скасувавши постанову про порушення кримінальної справи, закрити справу (Рішення Конституційного Суду України від 30 січня 2003 р. № 3-рп/2003, пункти 2 і 5 Постанови № 1 Пленуму Верховного Суду України від 11 лютого 2005 р. "Про деякі питання, які виникають під час розгляду судами України скарг на постанови органів дізнатання, слідчого, прокурора про порушення кримінальної справи"). З цього також випливає, що таке рішення не може бути прийнято і під час апеляційного або касаційного розгляду справи, а також при її розгляді у виключному провадженні.

Як видно із матеріалів справи Шевченківським районним судом м. Києва 21 січня, 30, 31 грудня 2004 р. та посадовими особами Генеральної прокуратури України 21, 22, 28 січня 2005 р. і 5 липня 2005 р. винесено постанови про закриття провадження по кримінальних справах, порушених проти Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П., за відсутністю в їх діях складу злочину на підставі ст. 6 п. 2 КПК України. Ці постанови прийняті з дотриманням вимог чинного кримінально-процесуального законодавства компетентними органами і посадовими особами, набрали чинності та є обов'язковими для виконання. Цими постановами фактично визнано, що зазначені кримінальні справи щодо Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П. були порушені безпідставно.

Отже судові рішення, які оспорюються адвокатом Швецем В.Д., перестали бути юридично значимими, досудове слідство, під час провадження якого відповідно до Рішення Конституційного Суду України мають розглядатися скарги на постанови про порушення кримінальної справи, закінчено, а порушені права Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П. на даний час у законний спосіб повністю поновлено.

Виходячи з того, що відповідно до вказаного рішення Конституційного Суду України саме поновлення порушених прав є метою розгляду зазначененої категорії скарг (про що й ставить питання у своєму клопотанні адвокат Швець В.Д.) та враховуючи те, що згідно зі ст. 400⁴ КПК України підставою для перегляду судових рішень, що набрали законної сили, є не будь-які порушення закону, а тільки ті, які істотно вплинули на правильність судового рішення, підстава для задоволення клопотання адвоката Швеця В.Д. немас. Крім того перегляд цих судових рішень міг би привести до погіршення становища Тимошенко Ю.В., Тимошенка О.Г., Тимошенка Г.О., Сокольченко Л.В., Болюри А.В., Шаго Є.П., що не допускається (ст. 400⁴ КПК України).

На підставі викладеного, керуючись статтями 400⁴, 400¹⁰ КПК України, Верховний Суд України

у х в а л и в:

Взявши до уваги, що кримінальні справи щодо

ТИМОШЕНКО Юлії Володимирівни, порушені 5 січня 2001 р. за ч. 3 ст. 148² КК України 1960 р., 21 лютого 2001 р. за ст. 80¹, ст. 19, ст. 80¹, ст. 86¹ КК України 1960 р., 2 листопада 2001 р. за ч. 2 ст. 369 КК України 2001 р., 2 листопада 2001 р. за ст. 70 КК України 1960 р., ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р., 2 серпня 2002 р. за ч. 2 ст. 364 КК України 2001 р., 2 серпня 2002 р. за ч. 5 ст. 191, статтами 27 – 30, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р., 8 січня 2003 р. за ст. 27, ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 17 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р.;

ТИМОШЕНКА Олександра Геннадійовича, порушені 21 вересня 2001 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 2 листопада 2001 р. за ч. 2 ст. 369 КК України 2001 р.;

ТИМОШЕНКА Геннадія Овакимовича, порушені 1 червня 2001 р. за ст. 86¹, ч. 2 ст. 172 КК України 1960 р., 2 листопада 2001 р. за ст. 80¹, ст. 70 КК України 1960 р., ч. 5 ст. 191, ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р., 8 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 21 січня 2003 р. за ч. 5 ст. 191 КК України 2001 р.;

ШАГО Євгена Петровича, порушені 1 червня 2001 р. за ст. 86¹, ч. 2 ст. 172 КК України 1960 р., 2 листопада 2001 р. за ст. 80¹, ст. 70 КК України 1960 р., ч. 5 ст. 191, ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р., 8 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 17 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 21 січня 2003 р. за ч. 5 ст. 191 КК України 2001 р.;

СОКОЛЬЧЕНКО Лідії Василівні, порушені 24 травня 2001 р. за ст. 86¹, ч. 2 ст. 172 КК України 1960 р., 2 листопада 2001 р. за ст. 80¹ КК України 1960 р., ч. 5 ст. 191, ст. 15, ч. 5 ст. 191, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р., 8 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 17 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 21 січня 2003 р. за ч. 5 ст. 191 КК України 2001 р.;

БОЛПОРІ Антоніні Володимирівні, порушені 1 червня 2001 р. за ст. 86¹, ч. 2 ст. 172 КК України 1960 р., 2 листопада 2001 р. за ст. 80¹ КК України 1960 р., ч. 5 ст. 191, ст. 15, ч. 5 ст. 191, ч. 2 ст. 366, ст. 27, ч. 2 ст. 366 КК України 2001 р., 8 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 17 січня 2003 р. за ч. 3 ст. 212 КК України 2001 р., 21 січня 2003 р. за ч. 5 ст. 191 КК України 2001 р.

обґрутовано і відповідно до чинного кримінально-процесуального законодавства компетентними органами і посадовими особами засуджені за відсутністю складу злочину на підставі п. 2 ст. 6 КПК України, а їх права, порушені внаслідок безпідставного порушення кримінальних справ і притягнення до кримінальної відповідальності, у законний спосіб повністю поновлено, клопотання адвоката Швеца В.Д. залишити без задоволення.

Головуючий

(підпис)

Пилипчук П.П.

Суддя-доповідач

(підпис)

Філатов В.М.

З оригіналом ЗГДНО

суддя Філатов В.М.

